

Ярослава ГУРСЬКА,
здобувачка вищої освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ ЗА КРАДІЖКУ ТА ГРАБІЖ

Актуальність дослідження. Боротьба із правопорушеннями неповнолітніх є однією з найбільш важливих сторін процесу викорінення злочинності в нашій державі. Небезпека зростання рівня злочинності неповнолітніх полягає у тому, що особи, які почали вчиняти кримінальні правопорушення у ранньому віці, у подальшому значно важче піддаються виправленню і, зрештою, становлять основний «резерв» для повнолітньої й рецидивної злочинності, а також організованої злочинності [2, с. 43].

Значну долю у процесі зменшення злочинності серед неповнолітніх займає кримінально-правова діяльність. На кожне злочинне діяння держава має певним чином відреагувати. Відреагувати незалежно від того, хто вчинив це діяння, – особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку, чи особа, яка є неповнолітньою [5]. Однією з форм такої реакції є призначення винному покарання.

Метою статті є аналіз особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх за крадіжку і грабіж.

Питання кримінальної відповідальності неповнолітніх за крадіжку і грабіж є надзвичайно актуальним, тому неодноразово ставало предметом вивчення провідних українських вчених. Зокрема, цю тему досліджували О. Ободовський [5], Р. Бундз [2], В. Крецул [3] та інші.

Виклад основного матеріалу. Згідно положень ст. 22 КК України суб'єктом кримінального правопорушення, за загальним правилом, може бути особа, що досягла 16 років, а в окремих випадках, передбачених ч. 2 цієї статті – з 14 років. Отже, злочинність неповнолітніх охоплює випадки, коли кримінально-протиправні діяння вчинено суб'єктами кримінального правопорушення у віці від 14 до 18 років [4].

Враховуючи біологічні, психологічні та соціальні особливості неповнолітніх, закон забезпечує їх посилену кримінально-правову охорону, а також передбачає особливості притягнення їх до кримінальної відповідальності [1].

Тут варто підкреслити, що вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім є обставиною, яка пом'якшує покарання (п. 3 ч. 1 ст. 66 КК України). О. Ободовський зазначає, що ця обставина обов'язково має враховуватись при призначенні покарання – незалежно від того, чи досяг підсудний на час розгляду справи повноліття [5].

Визначальною особливістю структури злочинності неповнолітніх є корисливі та насильницькі діяння. Серед них найбільш поширеними є крадіжки (ст. 185 КК України) та грабежі (ст. 186 КК України) [6].

До прикладу, у 2019 році за ст. 185 КК було засуджено 567 осіб у віці 14–15 років, 986 осіб у віці 16–17 років. З них 805 осіб було звільнено від відбування покарання з випробуванням [7].

За вчинення крадіжки, згідно ст.185 передбачено такі покарання: штраф від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від вісімдесяти до двохсот сорока годин, або виправні роботами на строк до двох років, або арешт на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до п'яти років (ч.1 ст. 185); арешт на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк (ч. 2 ст. 185); позбавлення волі на строк від трьох до шести років (ч.3 с. 185); позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років (ч. 4 ст. 185); позбавлення волі на строк від семи до дванадцяти років з конфіскацією майна (ч.5 ст.185) [4].

Отже, за загальним правилом, за крадіжку передбачені такі види покарання, як штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, обмеження волі, позбавлення волі.

Що ж до грабежу, то КК передбачено таке покарання: штраф від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправні роботи на строк до двох років, або арешт на строк до шести місяців, або позбавлення волі на строк до чотирьох років (с. 1 ст. 186); позбавлення волі на строк від чотирьох до шести років (ч. 2 ст. 186); позбавлення волі на строк від чотирьох до восьми років (ч. 3 ст. 186); позбавлення волі на строк від семи до десяти років (ч. 4 ст. 186); позбавлення волі на строк від восьми до тринадцяти років (ч. 5 ст. 186) [4].

Таким чином, за грабіж передбачено такі види покарання: штраф, громадські роботи, виправні роботи, арешт, позбавлення волі.

Однак, призначення покарання неповнолітнім має певні особливості. У ст. 98 КК передбачені такі види основних покарань, як штраф; громадські роботи; виправні роботи; арешт; позбавлення волі на певний строк. Таким

чином, обмеження волі, передбачене санкцією ст. 185 не може бути застосоване. До неповнолітніх можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу й позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [4]. Перелік видів покарань, визначений у ст. 98 КК, є вичерпним. Інші основні та додаткові покарання до неповнолітніх не застосовуються, навіть якщо на час розгляду справи судом вони досягли повноліття.

До того ж, штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення [4].

Щодо громадських робіт, то вони можуть бути призначені неповнолітньому на строк від тридцяти до ста двадцяти годин і полягають у виконанні неповнолітнім робіт у вільний від навчання чи основної роботи час. Для порівняння, ч.1 ст.186 передбачає призначення громадських робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин [4]. Тривалість виконання даного виду покарання не може перевищувати двох годин на день. Виправні роботи можуть бути призначені за місцем роботи на строк від двох місяців до одного року (ст. 100 КК) [4].

Арешт застосовується лише до осіб, що досягнули 16 р., в умовах ізоляції в спеціально пристосованих установах на строк від п'ятнадцяти до сорока п'яти діб (ст.101 КК) [4].

Покарання у вигляді позбавлення волі призначається неповнолітнім на строк від шести місяців до десяти років (ст. 102 КК), тоді як максимальне покарання, передбачене ст. 185 становить 12 років із конфіскацією майна, а за ст.186 – 13 років [4].

Отже, відповідальність неповнолітніх за такі кримінальні правопорушення як крадіжка та грабіж будуть значно меншими, ніж для осіб, що досягнули повноліття, хоча види покарання будуть такими ж. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх обумовлюються їх незначним життєвим досвідом, як наслідок цього – недостатньою зрілістю і психофізіологічними особливостями особистості. З огляду на ці обставини підлітки вимагають особливого підходу не лише під час притягнення до кримінальної відповідальності, а й у процесі реалізації щодо окремих з них покарання, особливо у вигляді позбавлення волі.

Список використаних джерел і літератури:

1. Аналіз судової практики про злочини, вчинені неповнолітніми у 2017-2018 роках. URL: https://hra.court.gov.ua/sud4818/inshe/inf_court/uzag19k1 (дата звернення: 12.10.2021).
2. Бундз Р. Особлива жорстокість, як ознака злочинів, що вчиняються неповнолітніми: детермінанти та попередження : дисертація на здобуття наукового ступеня

кандидата юридичних наук : 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право / Ростислав Олегович Бундз ; Міністерство освіти і науки України, Приватний вищий навчальний заклад «Львівський університет бізнесу та права». – Львів, 2019. – 216 с.

3. Крещул В. Правовий захист неповнолітніх та деякі особливості їх кримінальної відповідальності / В. І. Крещул // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права». – Миколаїв : Іліон, 2016. – С. 300-320.

4. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 12.10.2021).

5. Ободовський О. Про караність злочинів, учинених неповнолітніми: від особливостей до самостійності. URL: <http://pgpjournal.kiev.ua/archive/2017/9/39.pdf> (дата звернення: 13.10.2021).

6. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/BC0631CD5091F1D6C2257B7C00453E96](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/BC0631CD5091F1D6C2257B7C00453E96) (дата звернення: 12.10.2021).

7. Шеховцова Л. І. Деякі проблемні питання призначення неповнолітнім таких видів покарань, як штраф та громадські роботи. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-1-2020/35.pdf> (дата звернення: 12.10.2021).

Дарина ДАШЕНКО,
здобувачка вищої освіти,
Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ,
м. Житомир, Україна

СПАДКОВЕ ПРАВО ЯК ПІДГАЛУЗЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Поняття «спадкове право» широко застосовується в юридичній літературі, оскільки воно пов'язане із правовідносинами, що виникають при спадкуванні. Дане поняття має безліч варіантів тлумачення і кожне з них визначає сутність спадкового права. Однак бачення науковців з приводу визначення вказаного поняття мають певні розбіжності. На думку одних дослідників спадкове право є підгалуззю права, інші вважають, що його можна розглядати як інститут права, а деякі зходяться на тому, що спадкове право слід розуміти як підгалузь та інститут права одночасно.

Спадкове право можна вивчати як з об'єктивної точки зору, так і з суб'єктивної точки зору. Як об'єктивне право спадкове право – це сукупність правових норм, що регламентують перехід прав і обов'язків померлої особи до іншої. В суб'єктивному розумінні спадкове право являє собою право